

Др Ана Човић
Институт за упоредно право
Београд

Оригинални научни рад
УДК: 341:347.633

МЕЋУДРЖАВНА УСВОЈЕЊА ИЗМЕЂУ АКТА НАСИЉА И ЧИНА ЉУБАВИ

Према спроведеним истраживањима, усвојење представља најбољи облик заштите деце без родитељског старања, јер за разлику од хранитељства и старатељства, детету обезбеђује трајну заштиту и одрастање у породичној средини. Избор усвојитеља је комплексан задатак, јер се доношењем акта о заснивању усвојења трајно мења породични статус детета. Међудржавна усвојења изазивају бројне полемике. Њиховим заснивањем дете мења државу порекла, а последњих година су уочене и бројне злоупотребе у пракси, што је један од разлога за затварање појединих држава према овом облику усвојења. Са друге стране, за децу за коју се не могу наћи усвојитељи међу домаћим држављанима, међудржавно усвојење, често, представља најбољу опцију за збрињавање.

На међународном нивоу, ова област је регулисана Хашком конвенцијом о заштити деце и сарадњи у међудржавном усвојењу. Наша држава још увек није ратификовала ову Конвенцију.

Из тог разлога треба одговорити на питање, који су аргументи у прилог њеној ратификацији, а такође, и на који начин се деца могу злоупотребити у поступку међудржавних усвојења и да ли због тога треба занемарити позитивне ефекте овог облика збрињавања деце или не.

Кључне речи: *усвојење, међудржавно усвојење, Хашка конвенција о заштити деце и сарадњи у међудржавном усвојењу, трговина децом.*

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Усвојење је установа породичног права и установа социјалне заштите деце без родитељског старања. Током историје, циљ и карактер установе усвојења су претрпели значајне промене. Раније је циљ био, пре свега, да се обезбеди потомство породицама без природног

потомства, а усвојитељи су били особе без деце и у доби када их више нису могли имати. Афирмацијом права детета, примарни циљ усвојења постаје збрињавање детета без родитеља. Дозвољава се усвајање особама које имају своју децу и онима који су довољно млади да их могу имати, а постепено се забрањује усвајање пунолетних особа. Уводи се потпуно усвојење, са циљем да се дете што потпуније интегрише у нову породицу. Улазак детета у породицу је почетак интензивног односа који би требао да траје цео живот.

У области усвојења, до доношења Конвенције о усвојењу деце, међу националним законодавствима су постојале значајне разлике. Доношење Конвенције о усвојењу деце¹ је први значајнији корак учињен у циљу хармонизације националних законодавстава у овој области. Конвенција је утврђивала обавезу држава потписница да поступе по захтеву друге државе потписнице, када се утврђује подобност за усвојење лица које живи на њеној територији. Изричито се забрањује стицање било какве финансијске користи у поступку усвојења, о чему ће касније бити речи и у Конвенцији о заштити деце и сарадњи у међудржавном усвојењу из 1993. године.

Ревидирана Европска конвенција о усвојењу деце², резултат је застарелости појединих одредаба Конвенције из 1967. године, што се може уочити и поређењем решења из те Конвенције са праксом Европског суда за људска права. Ревидирана конвенција не уређује детаљније питања која се односе на заснивање међудржавних усвојења.

Постоји дилема, да ли треба засновати међудржавно усвојење у ситуацији када не постоји могућност збрињавања детета путем усвојења од стране домаћих држављана или предност треба дати другим алтернативним облицима заштите у држави порекла детета. Тако се у Конвенцији о правима детета утврђује обавеза страна уговорница да, у складу са националним законима, обезбеде алтернативну бригу за дете које не може да одраста у породичном окружењу. Приликом разматрања решења које ће одабрати, дужна пажња се мора посветити потреби успостављања континуитета у подизању детета као и етничком, религиозном, културном и језичком пореклу детета.³ Међудржавно усвојење се може сматрати алтернативним начином бриге о детету, уколико се дете не може сместити, усвојити или на други одговарајући начин збринуту у земљи

¹Конвенција о усвојењу деце, Савет Европе, Стразбур, 1967.

²Европска конвенција о усвојењу (измењена), Савет Европе, Стразбур, 2008.

³Чл. 20 Конвенције о правима детета, УН, 1989. године, *Сл. лист СФРЈ- Међународни уговори*, бр. 15/1990 и *Сл. лист СРЈ*, бр. 4/96 и 2/97.

порекла.⁴ Породични закон РС не садржи такву одредбу и као једине услове за заснивање међудржавног усвојења, предвиђа протек рока од годину дана од дана регистрације усвојеника у Јединственом личном регистру усвојења и сагласност министра надлежног за породичну заштиту.⁵ Такође, наша држава није ратификовала Хашку конвенцију о заштити деце и сарадњи у међудржавном усвојењу, упркос препорукама Комитета за права детета, чиме се деци не пружа потпуна правна заштита у поступцима међудржавних усвојења.

1. Хашка Конвенција о заштити деце и сарадњи у међудржавном усвојењу -значај и аргументи у прилог њеној ратификацији

Код међународног усвојења, осим што се дете измешта у породицу усвојитеља, оно мења и државу порекла. Овде се доводи у питање и опстанак културног, етничког и верског идентитета детета. Истиче се постојање ризика злоупотребе деце под велом међународних усвојења и учесталост трговине децом ради усвојења у појединим државама, због чега је приметна тенденција затварања појединих држава према међународним усвојењима.

Недостатак домаћих и међународних правних инструмената у овој области, довео је до потребе да се проблему мултилатерално приступи. На 17. сесији Хашке конференције за међународно приватно право 29. маја 1993. године, усвојена је Конвенција о заштити деце и сарадњи у области међународног усвојења⁶, која је ступила на снагу 1. маја 1995. године. Стављање резерви на поједине одредбе Конвенције није дозвољено, али државе имају могућност да се успротиве приступању одређене државе. У том случају се Конвенција не примењује на њихове међусобне односе. Такође, државе могу да одустану од даље примене Конвенције.

⁴Чл. 21 Конвенције о правима детета

⁵Чл. 103. Породичног закона Србије, *Сл. гласник РС*, бр.18/05.

⁶Конвенција о заштити деце и сарадњи у области међународног усвојења, Хаг, 1993.

Хашка конференција о међународном приватном праву је међународна владина организација, основана 1893. године. Први међународни уговор који се тицао деце је усвојен у оквиру Хашке конференције 1900. године и то је био Уговор о сукобу права и надлежности код старатељства над малолетницима. То је први међународни документ у коме се појављује термин "најбољи интерес детета". Најзначајније конвенције Хашке конференције које се односе на имплементацију права детета су Конвенција о праву издржавања (1973), Конвенција о грађанским аспектима међународне отмице детета (1980) и Конвенција о заштити деце и сарадњи у вези са међународним усвојењем (1993). Н. Вучковић – Шаховић, *Права детета и међународно право*, Југословенски центар за права детета, Београд 2000., 65.

Конвенција обезбеђује већу сигурност за све учеснике у поступку усвојења, успоставља систем сарадње између органа у држави порекла и држави пријема и своди на најмању могућу меру могућност евентуалних злоупотреба у процесу међудржавног усвојења, прописивањем јасних процедура. Примењује се у ситуацијама када усвојитељ и усвојеник немају пребивалиште у истој држави, уколико су и држава порекла и држава пријема потписнице Конвенције. Конвенција се примењује у циљу заштите лица без родитељског старања узраста до 18 година, а форма усвојења коју Конвенција познаје је потпуно усвојење.

Основни принципи на којима почива Конвенција су:

1. најбољи интереси детета – ово се огледа у обавези држава да прво покушају да збрину дете у земљи порекла, обавези испуњавања законских услова за усвојење и чувању информација о биолошким родитељима детета;
2. субсидијарност – државе уговорнице су у обавези да обезбеде развој детета у породици рођења или широј породици кад год је то могуће. Након тога се исцрпљују остали видови заштите у земљи порекла, а када ни они нису доступни приступа се тражењу породичног смештаја у другој држави као алтернативи;
3. сарадња између држава – државе уговорнице сарађују у циљу спречавања отмица, продаје или трговине децом;
4. аутоматско признавање одлука о усвојењу – успоставља се систем аутоматског признавања усвојења заснованог у складу са Конвенцијом и искључује потреба спровођења поступка признавања одлука или поновног одобравања усвојења у земљи пријема;
5. надлежне власти, централне власти и акредитована тела – надлежни органи могу бити централне власти, јавне власти и акредитована тела, која могу преузети неке функције централних власти и која морају бити под сталним надзором државе и тела за акредитацију.

Конвенција утврђује обавезу надлежних органа државе да прибаве сагласност за усвојење од лица, институција и органа чији је пристанак неопходан за усвајање и то у законом прописаној форми. Захтева се пристанак мајке, али и сагласност детета које је способно, с обзиром на свој узраст, да схвати значај и дејства усвојења. Пристанци

не смеју бити измамљени плаћањем или накнадом било које врсте (чл. 4).

Надлежни органи државе пријема имају обавезу да утврде да ли усвојиоци испуњавају одговарајуће критеријуме, уколико је потребно да им пружи саветодавну помоћ као и да признају детету право да се стално настани у тој држави и стекне држављанство под олакшаним условима (чл. 5).

Државе уговорнице имају обавезу да именују централни орган за извршење обавеза предвиђених Конвенцијом, а више од једног органа могу именовати савезне државе, државе са више правних система и оне које имају аутономне територијалне јединице. Циљ међусобне сарадње централних органа је спречавање стицања недозвољене финансијске или било које друге користи у вези са усвојењем и размена информација о извршавању Конвенције и уклањању евентуалних препрека за њену примену. На овај начин се олакшава спровођење и извршење поступака усвојења. Посебно се наглашава, да акредитована тела за обављање послова усвојења, могу да поступају у другој држави уговорници, само ако су их надлежни органи обе државе овластили за то. Називе и адресе ових тела, државе саопштавају Сталном бироу Хашке конференције за приватно међународно право (чл. 6 – 13).

Заинтересовани усвојиоци подносе захтев централном органу државе у којој имају боравиште и који утврђује њихову подобност да усвоје дете и сачињава извештај који ће садржати податке о њиховом идентитету, пореклу, породичној и здравственој анамнези, разлозима за усвајање и способности да буду субјекти међународног усвојења. Централни орган државе порекла детета, сачињава извештај који садржи податке о његовом идентитету, здравственој и породичној историји и друштвеној средини, а посебно о дететовој етничкој, верској и културној припадности и доставља га Централном органу државе примаоца. Када се централни органи обе државе сагласе да се може прећи на фазу усвојења и када се утврди да потенцијални усвојиоци испуњавају све потребне услове, приступа се прибављању дозволе за дететово напуштање земље порекла и улазак и стални боравак у држави примаоца (чл. 14 – чл. 19).

Уколико је законом предвиђен обавезан пробни смештај, а централни орган државе примаоца закључи да даљиостанак детета у породици усвојитеља није у његовом најбољем интересу, дужан је предузме одговарајуће мере у циљу заштите усвојеника. Он може да организује привремено старање за дете, ново усвојење у сарадњи са органима државе порекла, дугорочно старање или повратак детета у земљу порекла, уколико се процени да је то у његовом најбољем

интересу. У складу са узрастом и зрелошћу детета, прибавља се и његово мишљење и пристанак за мере које се планирају предузети (чл. 21).

Највећи значај Конвенције се огледа у аутоматском признавању усвојења и његових дејстава у свим државама уговорницама. Конвенција предвиђа могућност да држава уговорница ускрати дејства усвојењу и да га не призна само уколико је оно у супротности са њеном јавном политиком, уз истовремено уважавање дететових најбољих интереса (чл. 24).

Признавање усвојења се односи на признавање правних последица заснивања усвојења и то на признавање:

1. законског односа родитељ – дете између детета и усвојилаца;
2. родитељског права усвојилаца и
3. престанак претходног законског односа између детета и његових биолошких родитеља, а када у држави порекла усвојење нема ово дејство, оно се може у држави примаоца преиначити у усвојење са таквим дејством, уколико се у њој признаје усвојење у складу са Конвенцијом. У овом случају се спроводи поступак признања заснованог усвојења, а сагласност морају дати лица чија је сагласност иначе неопходна за заснивање усвојења (чл. 26 – 27).

Контакт између потенцијалних усвојитеља и родитеља се забрањује, а надлежни органи се обавезују да чувају податке који се односе на порекло детета и идентитет биолошких родитеља. У складу са законом и након саветодавног разговора, дете може извршити увид у те податке (чл. 30 – 31).

Конвенција је први универзални међународни документ који регулише међународно усвојење. Наша држава још увек није ратификовала ову Конвенцију, иако су разлози у прилог ратификацији бројни. Према званичним подацима Хашке конференције за међународно приватно право, Конвенцију је ратификовало 79 држава, међу којима и већина држава чланица Европске Уније, САД, Кина и Руска Федерација.

Одредбе Конвенције су усклађене са Уставом РС⁷, који детету гарантује право на уживање људских права примерено његовом узрасту

⁷Устав Републике Србије, *Сл. гласник РС.*, бр. 98/06.

и душевној зрелости. Члан 64. Устава, гарантује детету право на лично име, право на упис у матичну књигу рођених, право да сазна своје порекло и очува свој идентитет, заштиту од психичког, физичког, економског и сваког другог искоришћавања или злоупотребљавања и једнакост брачне и ванбрачне деце. Члан 65. Устава прописује посебну заштиту породице, мајке, самохраног родитеља и деце без родитељског старања, као и деце ометене у физичком и психичком развоју. С тим у вези, може се рећи да су одредбе ове Конвенције у складу са одредбама Устава и да би њена ратификација допринела безбеднијој, потпунијој и ефикаснијој заштити деце без родитељског старања, на релацији наше и осталих држава уговорница.

Алтернативни видови збрињавања деце још увек нису у Србији распрострањени у одговарајућој мери, а смештај у установу социјалне заштите требало би да представља последњу меру којој треба прибећи⁸, те стога усвојење представља најефикаснији и најпотпунији облик заштите деце без родитељског старања. Међународно усвојење није често у нашој држави, а могло би бити ефикасније искоришћено. Ово посебно ако се има у виду, да наши држављани нису спремни да усвајају децу са хендикепом као ни децу ромске националности, којој би се ратификацијом ове Конвенције повећали изгледи да свој живот проведу у иностранству, у породици која би желела и била спремна да се стара о њима.⁹

⁸ Резултати истраживања Института за психологију и организације Save the children UK, спроведени маја 2007. године у Републици Србији, које је обухватило 189 деце узраста од 10 до 18 година у шест установа за децу без родитељског старања, открило је да скоро да нема детета које није доживело неки вид насиља (само око 2,6 %). Више од две трећине испитане деце (око 76%) изјавило је да је било изложено неком облику насиља више пута. Најчешћи облици насиља којима су деца била изложена су сплеткарење, претње физичким насиљем и различити облици физичке агресије. Најмање један облик сексуалног злостављања (додиривање на сексуални начин, свлачење и показивање полног органа пред дететом, скидање и гледање детета) доживело је 35 % деце узраста од 10 – 12 година и 28 % деце узраста од 13 – 18 година. Главни актери свих облика насиља су друга деца у дому, а запослени у дому највише угрожавају децу вербалним насиљем, викањем, вређањем и претњама. Деца сматрају да полиција, центри за социјални рад и школе, као службе које треба да учествују у заштити деце од насиља, нису прилагођене њиховим потребама. Видети Националну стратегију за превенцију и заштиту деце од насиља, 10 – 12. prezentacije.mup.gov.rs, 25.01.2011.

⁹ Према постојећим подацима, само десет одсто деце из Стационара за мајку и дете у Звечанској у Београду, кандидати за усвојење, јер их толико има регулисан породично-правни статус. Остали су у дому јер се родитељи о њима не старају због болести, сиромаштва, насиља, а судским путем нису лишени родитељског права нити сами желе да потпишу сагласност за усвојење. За једно дете конкуришу три до четири родитељска пара. Свега трећина деце која чека на усвојење млађа је од две године, трећина има између три и пет година, а трећина је старија од шест година, те

Наша држава води рестриктивну политику у области међународних усвојења, јер се из наше државе још увек више усвајају деца (иако је и тај број мали)¹⁰, док у исто време наши држављани нису заинтересовани да усвајају децу из иностранства. Усвојење страним држављанима се одобрава, само уколико се не могу наћи усвојиоци међу домаћим држављанима у периоду дужем од годину дана од момента када су унети усвојеникови подаци у Јединствени лични регистар усвојења, а пре истека овог рока, само уз одобрење надлежног министра у случају постојања оправданих разлога.¹¹ У Црној Гори страни држављанин може усвојити дете ако се не може наћи усвојилац међу домаћим држављанима, а сагласност даје министарство надлежно за послове социјалног старања на основу мишљења стручне комисије. Ову комисију образује министар надлежан за социјално старање, а чини је пет чланова који имају професионално искуство у раду са малолетним лицима.¹² Слично је решење и Обитељског закона Хрватске, који предвиђа могућност да странац буде усвојитељ, након што је то одобрило министарство надлежно за послове социјалне заштите.¹³

Ратификацијом Конвенције би се појачала сигурност у поступцима међународних усвојења и смањила могућност злоупотреба, корупције, отмица и трговине децом у сврху усвојења. Сарадњом између надлежних органа држава, акредитовањем агенција и појединаца који могу учествовати у поступку усвојења и утврђивањем јасних правила њиховог пословања, сигурност поступка усвојења би била знатно повећана.

постоји раскорак између жеља и могућности, јер готово сви потенцијални усвојитељи желе бебе које су здраве и по могућности српског порекла. Иначе, свако друго дете које се налази у бази података Министарства за рад и социјалну политику има поремећаје у развоју. Иако Породични закон дозвољава да и самохрани родитељ усвоји дете, годишње се у просеку реализује једно такво усвојење, и тада је у питању дете са одређеним развојним потешкоћама, или ромска деца за коју парови углавном нису заинтересовани. У установама социјалне заштите укупно борави око 1500 деце без родитељског старања, а годишње се усвоји око њих 140 (Подаци преузети из Министарства рада и социјалне политике).

¹⁰Од момента увођења Јединственог личног регистра усвојења, у периоду од 2006. – 2010. године, реализован је следећи број усвојења: 2006. године 97, од тога иностраних 9; 2007. године 138, од тога 12 иностраних; 2008. године 149, од тога 12 иностраних; 2009. године 135, од тога 15 иностраних; 2010. године 106, од тога 11 иностраних. (Подаци преузети из Министарства рада и социјалне политике).

¹¹Чл. 103 Породичног закона Србије, *Сл. гласник РС*, бр. 18/05.

¹²Чл. 125 Породичног закона Црне Горе, *Сл. лист Црне Горе*, бр. 1/07.

¹³Чл. 127 Обитељског закона Хрватске, *Народне новине*, бр. 116/03.

Заштита детета након заснованог усвојења је нешто чему Конвенција посвећује нарочиту пажњу, предвиђајући да је централни орган државе примаоца дужан да предузме одговарајуће мере у циљу заштите усвојеника, уколико процени да његов даљи останак у породици усвојитеља није у његовом интересу. Те мере су привремено старање за дете, ново усвојење у сарадњи са органима државе порекла, дугорочно старање или повратак детета у земљу порекла, уколико се процени да је то у његовом најбољем интересу. Гарантована постадоптивна заштита је још један разлог који говори у прилог потреби ратификације Конвенције од стране наше државе. Ратификацијом, односно њеним потврђивањем од стране парламента или другог надлежног органа државе, Конвенција постаје обавезна као и сваки други закон, што значи да би судије могле у доношењу својих пресуда да се позивају на Конвенцију и да је непосредно примењују и када је она у сукобу са неким законом, јер ратификовани међународни уговори имају примат над унутрашњим изворима права у складу са принципом *pacta sunt servanda*.

Србија је, након што је поднела Комитету за права детета извештај о спровођењу Конвенције о правима детета и Опционог протокола уз Конвенцију о правима детета о продаји деце, децјој проституцији и децјој порнографији, добила препоруку да предузме хитне мере у циљу ратификације Хашке конвенције о заштити деце и сарадњи у области међународног усвојења.

2. Ризици који прате реализацију међудржавних усвојења – уочене злоупотребе у пракси

Реализација међудржавних усвојења носи са собом одређене ризике. Један од ризика је могућност да дете доживи кризу идентитета, из разлога што не припада истој етничкој групи. Ово се посебно односи на међурасна усвојења.¹⁴ Такође, сведоци смо данашњег тренда да богатији усвојиоци са запада долазе у сиромашне државе у време ратова, земљотреса и глади, усвајају и одводе велики број здраве деце, остављајући старију и хендикепирану децу у институционалном смештају.

УНИЦЕФ је објавио да је проблем илегалних усвајања деце нарочито изражен у седам азијских држава међу којима су Кина, Филипини, Индонезија, Лаос, Малезија, Тајланд и Вијетнам. Различити социоекономски, породични и индивидуални фактори чине ову децу подложном злоупотребама, а пре свега распад породице, сиромаштво,

¹⁴Тако би нпр. дете из Азије или Африке усвојено од стране неког европског пара било физички видно другачије од својих усвојитеља.

недостатак образовања, неједнакост полова и велика потражња за дечјим радом, илегалним усвајањем, сексуалним односима са децом и њиховим ангажовањем у оружаним сукобима.¹⁵ Доношењем протокола Уједињених нација за превенцију, сузбијање и кажњавање трговине људским бићима, нарочито женама и децом, који допуњава Конвенцију Уједињених нација против транснационалног организованог криминала¹⁶, државе потписнице су преузеле обавезу да предузму неопходне мере, у циљу сузбијања ропства, трговине људима и свих осталих облика нехуманог поступања. Наша држава је ратификовала ову Конвенцију. Из истог разлога је значајан и Факултативни протокол уз Конвенцију о правима детета о учешћу деце у оружаним сукобима¹⁷, чији је циљ подизање старосне границе за добровољну регрутацију лица у државне оружане снаге на 18 година.

Такође, према подацима УНИЦЕФА, годишње се не пријави рођење око 40 милиона деце, што чини једну трећину укупно рођене деце. У многим земљама не постоји законска регулатива којом се уређују матичне књиге рођених. Тако се у екстремним случајевима, попут Бангладеша, региструје само око 3% новорођенчади, а у Венецуели број нерегистроване деце износи око 400.000. Ова деца су посебно угрожена, јер се повећава могућност да постану жртве илегалних усвајања.¹⁸ Анализом података о структури деце која су субјекти међудржавних усвојења у свету, долази се до закључка да је проценат усвојених девојчица знатно већи у односу на проценат усвојених дечака. Један од разлога је чињеница, да је у многим државама порекла деце, врло изражена родна дискриминација. Таква је ситуација у јужној и западној Азији, Кини и Северној Африци, где у укупној популацији становништва „недостаје“ око 60 милиона жена

¹⁵У свету се свакодневно повећава број региона у којима услед оружаних сукоба страда велики број недужних цивила, а међу њима су најугроженија деца. Усвајањем Римског статута Међународног кривичног суда, регрутација или мобилизација деце млађе од 15 година и коришћење деце за активно учешће у непријатељствима, квалификују се као ратни злочин. На 26. међународној конференцији Црвеног крста и Црвеног полумесеца у децембру 1995. године, препоручено је да стране у сукобима предузму све могуће мере како у непријатељствима не би учествовала деца млађа од 18 година.

26th International Conference of the Red Cross and Red Crescent, Geneva, 3-7 December 1995., War victims and respect for international humanitarian law, International Review of the Red Cross, No. 310/96 <http://www.icrc.org/eng/resources/documents/misc/57jmv3.htm>, 25.01.2012.

¹⁶Конвенција Уједињених нација против транснационалног организованог криминала, *Сл. Лист СРЈ – Међународни уговори*, бр. 6/2001.

¹⁷Факултативни протокол уз Конвенцију о правима детета о учешћу деце у оружаним сукобима, УН, 2000. године, *Сл. лист СЦГ - Међународни уговори*, бр. 22/2002.

¹⁸UNICEF International Child Development Centre, *Intercountry adoption*, стр. 8, доступно на <http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/digest4e.pdf>, 25.01.2012.

због селективног абортуса фетуса, чедоморства и дискриманаторке праксе. Званични подаци холандске владе показују да је у 1997. години од 58 деце усвојене из Индије, њих 40 било женског пола, што износи близу 70%. Из Кине је исте године усвојено 94 девојчице (93%) и 11 дечака. У двогодишњем периоду од 1996 – 1997 године у САД је усвојено 700 деце из Индије и око 7000 из Кине, претежно женског пола.¹⁹ Чињеница је да су деца данас, више него претходних деценија, изложена ризику од сексуалног искоришћавања. Из тог разлога, удео девојчица у укупном броју збринуте деце путем међудржавних усвојења, не треба занемарити. Начини сексуалне злоупотребе деце су многобројни. Живимо у ери интернета преко кога се нуде проституција, порнографија и продаја деце у ове сврхе.²⁰ Факултативни протокол уз Конвенцију о правима детета о продаји деце, дечјој проституцији и дечјој порнографији²¹, дефинише продају деце, дечју проституција и дечју порнографију. Државе уговорнице се обавезују да те радње у пуној мери обухвате њиховим кривичним законима, без обзира да ли су таква дела извршена у земљи или транснационално, односно на индивидуалној или организованој основи. Надзор над спровођењем Протокола врши, као и у случају Конвенције о правима детета, Комитет за права детета, тело које је установљено ради провере напретка које су државе уговорнице постигле у спровођењу преузетих обавеза.

Поједини аутори сматрају да су међудржавна усвојења, без икакве сумње, вид трговине децом и да агенције у Америци често послују по принципу ” Хоћете здраву бебу? Добићете је за мање од годину дана...”. Такве услуге брзог налажења детета наплаћују од 19.000 – 24.000 долара за беле бебе узраста од 9 – 18 месеци, односно од 27.000 – 36.000 хиљаде долара за бебе узраста од 3 – 9 месеци. За афроамеричку децу цене се крећу око десет хиљада долара. Деца из

¹⁹*Ibid.*, стр. 10.

²⁰Међународна организација рада (ИЛО) спровела је студију по којој преко 250 милиона деце широм света, узраста од 5 до 14 година, бивају присиљена на проституцију и робовање. Mark Lansky, *Child labour: How the challenge is being met*, International Labour Review, Vol. 136 (1997), No.2, 243., <http://www.ilo.org/public/english/revue/download/pdf/pers2-97.pdf>, 25.01.2012.

²¹Факултативни протокол уз Конвенцију о правима детета о продаји деце, дечјој проституцији и дечјој порнографији, УН, 2000. године, *Сл. лист СЦГ- Међународни уговори*, бр. 22/2002. Комитет за права детета је препоручио странама уговорницама, да инкриминишу активности свих који су умешани у продају деце у циљу усвајања. Стране уговорнице треба да ”делују у складу са одговарајућим међународно правним инструментима”. Многе земље су протумачиле да се под термином ”одговарајући међународно правни инструменти” подразумева само Хашка конвенција о међународном усвојењу, међутим, одредбе о продаји ради усвојења у Опционом протоколу су примењиве и на национално и на међународно усвојење. Видети Н. Вучковић-Шаховић, ”Међународно усвојење и Србија”, *Правни записи*, бр. 1/2011, 141.

Русије су веома тражена на тржишту усвојења у Сједињеним Државама, због чега је цена за усвојење ове деце врло висока, тако да руске агенције за усвајање личе више на пословне агенције за згртање профита, него на агенције које раде у интересу деце²². Ову појаву проф. Дејвид Смолин са Самфорд Универзитета сматра криминалном, и закључује да нема чврсте воље да јој се стане на пут, јер се иста третира као неки блажи порок, као што су то проституција или коцкање.²³ Иначе, у САД први корак у поступку међудржавних усвојења је избор лиценциране агенције у овој области.²⁴

Нарочито су дискутабилне кампање за усвајање деце које се јављају након природних катастрофа, као што су земљотреси, цунамији или ратови. Тада се повећава број страних држављана који желе овој деци да обезбеде дом и породицу, али треба имати у виду да након оваквих траума, усвојење не мора да представља најбољу опцију за дете и да чак може бити контрапродуктивно. У овим ситуацијама, свсрисходније би било сместити децу у сродничке породице или код комшија који им могу пружити емотивну подршку и сигурност, јер се може испоставити и да су родитељи преживели, а ускраћује им се могућност да касније пронађу своје дете.²⁵ Повећан је ризик да након ових катастрофа деца постану субјекти трговине људима.

Последњих година, поједини скандали који су се догодили са усвојеном децом на нивоу међудржавних усвојења, уздрмали су јавност и довели до тога да поједине државе предложе забрану усвојења своје деце од стране држављана неких држава. Познат је случај руског дечака кога је брачни пар из Пенсилваније на смрт претукао, што је за последицу имало оштру реакцију руских званичника и позивање на суспензију свих усвојења од стране УСА држављана.²⁶

²²D. Smolin, , "Intercountry adopting as child trafficking", *Valparaiso University Law Review*, br. 2/2004., 323 – 325.

²³Ibid.

²⁴Свака агенција је специјализована за одређену групу држава, мада су поједине фокусиране искључиво на рад са једном државом. У складу са правилима Хашке Конвенције, агенција мора бити акредитована од стране америчке владе уколико је држава порекла детета потписница Конвенције. Уколико држава порекла детета није потписница Конвенције, примењују се закони државе порекла и усвојилаца.

²⁵<http://www.adoptioninstitute.org/publications/policybriefs.html> Evan B. Donaldson Adoption Institute, 25.01.2012.

²⁶ L. Brenckle, "Russian officials call for suspension of adoptions to U.S. parents after death of Dillsburg-area boy", *The Patriot-News*, March 05, 2010,

http://www.pennlive.com/midstate/index.ssf/2010/03/nathaniel_craver_is_15th_or_16.html, 25.01.2012.

Злоупотребе на нивоу међудржавних усвојења су различите, па се тако дешавало да се на усвајање дају деца која имају живе родитеље²⁷ или деца чијим родитељима није предочено да је усвојење трајног карактера, па су исти били у заблуди да су им деца само привремено смештена у другу породицу.²⁸

У Кини је шест државних службеника кажњено због скандала, који је избио након што је троје деце одведено из својих породица, које нису имале могућности да плате казну због кршења прописа о планирању породице. Деца су одвођена у сиротишта, која су их даље слала у иностранство.²⁹

У Индији је 1999. године избила афера у којој су челни људи једног сиротишта и социјални радници били умешани у куповину беба од племенске групе Ламбада, чији припадници верују да треће, шесто и девето женско дете доносе несрећу, па су их стога продавали по врло ниским ценама. Акција је почела хапшењем две жене које су биле социјални радници и посредници у куповини деце. Оне су куповале децу за износ од 15-45 долара, а затим их продавале сиротишту за децу, које им је за њих плаћало од 220-440 долара. Деца су се затим, у процесу међудржавних усвојења, продавала за две до три хиљаде долара.³⁰

Из наведених разлога, приметна је тенденција затварања држава према међудржавним усвојењима, а у прилог томе се истиче и да је срамота да националне владе нису у стању да подрже и збрину своју децу.³¹

²⁷ Скоро половина агенција за усвајање у Етиопији није регистровано, а деца се регрутују у процесу званом "бербе". Често се дете представља као сироче, иако има живу мајку или оба родитеља. Из ових разлога холандске агенције су прекинуле усвајања из Етиопије. <http://www.ethiopianreview.com/news/6790,20.12.2011>.

²⁸ Самоански родитељи су остављали децу у Америци на усвајање, мислећи да она остају тамо привремено ради школовања. <http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/insight8e.pdf>, 25.01.2012.

²⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_international_adoption_scandals, 25.01.2012.

³⁰ D. Smolin., "Two Faces of Intercountry Adoption : The significance of the Indian Adoption Scandal", *Seton Hall Law Review*, Vol. 35., 2/ 2005., 456-457.

³¹ Тако нпр. Уједињени Арапски Емирати изричито забрањују међудржавна усвојења, као и Румунија у којој је изузетак дозвољен једино уколико се усвојиоци налазе у улози блиских сродника (нпр. бабе и деде).

Child adoption: Trends and policies, United Nations Department of Economic and Social Affairs / Population division, New York, 2009. 311, 352.

http://www.un.org/esa/population/publications/adoption2010/child_adoption.pdf, 25.01.2012.

3. Србија и међудржавна усвојења

Међудржавна усвојења, несумњиво, носе одређени ризик због могућности различитих злоупотреба деце, од којих су неке од њих изложене у овом раду.

Међутим, проблеми карактеристични за реализацију међудржавних усвојења нису нова појава и нешто што није постојало у прошлости. Тако су се наша дипломатско–конзуларна представништва, у деценијама након II светског рата у имиграционим земљама, вршећи функцију органа старатељства, сусретала са проблемом збрињавања наше деце која су била без родитељског старања. Углавном се радило о ванбрачној деци, чије су мајке давале изјаву пред страном социјалном службом да се одричу родитељског права. Још су компликованији били случајеви фактичког напуштања детета, које се након тога смештало у инострану породицу, а након тога, често, и усвајало од стране исте. С обзиром на то, да наши прописи о социјалној заштити нису утврђивали мере заштите које се предузимају да би се збринуло дете нашег држављанства које се нађе у иностранству, поступци у земљи су трајали дуго. Разлог томе је био постојање сукоба надлежности, трагање за биолошким родитељима, а дете се у већини случајева није преузимало, већ је сагласност за усвојење давала инострана породица код које је дете већ било смештено. За велики број овако реализованих усвојења, нарочито у периоду када није постојала законска регулатива у области међудржавних усвојења, наша конзуларно – дипломатска представништва добијала су податке након што би усвојиоци страног држављанства затражили отпуст из држављанства или издавање путне исправе, приликом чега су подносили доказе да је усвојење засновано пред страним органом. Неке наше држављанке које су ванбрачно рађале децу, уз асистенцију агенција и појединаца који су посредовали приликом усвојења, пристајале су да се дете прикаже као нахоче, како би се поједноставила процедура заснивања усвојења. Све ово је личило на организовану трговину властитом децом ради усвојења.³² Међудржавно усвојење је и у овим ситуацијама било злоупотребљавано.

Данас је у поступку међудржавног усвојења у Републици Србији, надлежност подељена између министарства рада и социјалне политике и центра за социјални рад. Министарство прима захтеве и документацију будућих усвојитеља, уноси податке у Јединствени лични регистар усвојења, доставља податке органима старатељства,

³²Н. Ђуретић, „Усвојење- теорија и законодавна пракса, Аугуст Цесарец, Загреб, 1982., 159 – 160.

координира поступком, припрема стручно мишљење у конкретном поступку заснивања усвојења, а ради њиховог достављања министру надлежном за породичну заштиту, који даје дозволу, уноси податке о заснованом усвојењу у регистар усвојења и прима извештаје страних социјалних служби о интеграцији детета у усвојитељску породицу. Орган старатељства бира усвојитеље за конкретно дете које има општу подобност за усвојење и чији се подаци налазе у Јединственом личном регистру усвојења, прати процес узајамног прилагођавања усвојитеља и детета у установи социјалне заштите или хранитељској породици у којој се усвојеник налази, доставља захтев министру да се сагласи са усвојењем и доноси решење о усвојењу и решење о новом упису рођења детета. Такође, и установа социјалне заштите у којој се дете налази прати контакте између усвојитеља и детета и о томе обавештава министарство и орган старатељства. Породичним законом није регулисано питање, да ли је неопходан боравак потенцијалних усвојитеља у Србији у току процедуре усвојења и у ком трајању. У пракси, они се позивају од стране Министарства када их орган старатељства изабере за усвојитеље конкретном детету, након што су претходно били информисани о карактеристикама детета и прихватили да се њихови списи доставе органу старатељства. Када дођу у Србију, на састанку коме присуствују будући усвојитељи, представници министарства, органа старатељства и установе у којој се дете налази, прави се план активности свих субјеката у поступку усвојења. Од тог момента до окончања поступка, неопходно је присуство усвојитеља у трајању од најмање две недеље у Србији.³³

Кривични закон Републике Србије³⁴ у чл. 389 инкриминише дело Трговине малолетним лицима ради усвојења. То је посебан вид трговине малолетним лицима, углавном малом децом, која за новчану накнаду, директно или преко посредника, постају део друге породице.³⁵

³³Подаци преузети из Министарства рада и социјалне политике.

³⁴Кривични закон Републике Србије, *Сл. гласник РС*, бр. 85/2005.

³⁵Основни облик овог кривичног дела, може се извршити одузимањем лица које није навршило 16 година, употребом силе, претње, обманом или другом преварном радњом од лица која имају право и обавезу да се о њему старају, а у циљу његовог усвојења противно важећим прописима. Кривично дело се може извршити и куповином, продајом, предајом, превозењем, обезбеђивањем смештаја или прикривањем малолетног лица ради усвојења. За основни облик је прописана казна затвора у трајању од једне до пет година. Тежи облик постоји када се неко бави трговином малолетним лицима ради усвојења или ако је дело извршено од стране више лица на организован начин. Постоје мишљења да је пракса трговине децом, ради принуде на вршење криминалних радњи и са циљем сексуалне експлоатације, заступљенија од праксе трговине децом ради илегалног усвојења и да се проблем требао решити на тај

Међудржавно усвојење као облик збрињавања, Конвенција о правима детета предвиђа само ако дете није могуће збринути путем неког другог облика заштите које предвиђа домаће законодавство. Конвенција у чл. 20 утврђује обавезу држава да обезбеде поштовање дететовог етничког, верског, културног и језичког порекла. Такође, субвенцијарност, као један од основних принципа на којима почива Конвенција о заштити деце и сарадњи у међудржавном усвојењу, подразумева да су државе уговорнице у обавези да исцрпе све видове заштите у земљи порекла, а тек уколико они нису доступни, да приступе тражењу породичног смештаја у другој држави. Породични закон РС не прописује такву обавезу државе. Уколико дете не може да се збрине путем усвојења у периоду од годину дана од дана уношења његових података у Јединствени лични регистар усвојења, државни органи нису у обавези да, пре заснивања међудржавног усвојења, покушају да га збрину користећи неки други облик заштите (нпр. хранитељство). Уношење такве одредбе у наше породично законодавство, било би неопходно и у складу са одредбама наведених конвенција. Међутим, иако хранитељство као облик заштите деце без родитељског старања има сличности са установом усвојења, кључна разлика је та што се хранитељством не заснива сроднички однос између хранитеља и храњеника, већ се дете само привремено смешта у другу породицу ради збрињавања. По пунолетству, када детету истекне право на хранитељски смештај, оно углавном остаје само. За њега од тог тренутка више нико није одговоран и дете се често суочава са великим потешкоћама у решавању егзистенцијалних проблема.³⁶ Старатељство као облик заштите деце без родитељског старања, за сврху има да се збрињавањем, васпитавањем и образовањем, обезбеди развој личности малолетника и заштита његових имовинских права и интереса, али старатељ дете не издржава и није дужан да га прими у своју породицу. Старалац пре свега, има обавезу да брине о правно– економским проблемима детета и није у обавези да има стални контакт са њим.³⁷ Може се закључити, да усвојилачки однос представља највернију

начин, што би се бићем кривичног дела Трговина људима обухватили сви облици експлоатације жртава (деце и одраслих особа). Ово из разлога што се наведеним кривичним делом пружа кривичноправна заштита људима од различитих видова експлоатације, али не и од илегалног усвојења, што наводи на закључак да законодавац под појмом људи подразумева само одрасле особе. То је озбиљан пропуст и наводи на питање, који би био правни основ за санкционисање трговине децом ради нпр. радне експлоатације. Тако С. Мијалковић, „Кривично дело трговине децом ради усвојења“, *Правни живот*, бр. 9/2006, 309.

³⁶ Видети Н. Шаркић, М. Николић, „Процесни положај центара за социјални рад“, *Систем породичноправне заштите у Србији – Зборник радова*, Глосаријум, Београд, 2009., 219.

³⁷ Ibid., 220.

имитацију родитељског односа, детету обезбеђује трајну заштиту и одрастање у породичној средини и из тих разлога је најпожељнији облик заштите.

Захваљујући иностраним усвојитељима, последњих година је збринут један број деце са сметњама у развоју. Да нису усвојена, данас би ова деца, без сумње, била смештена у неком од домова у Србији, јер је пракса показала да наши држављани нису заинтересовани за њихово збрињавање. Ово би могла да се промени, уколико би се наши држављани на адекватан начин подстицали да усвајају, путем нпр. пореских олакшица или субвенционисаних кредита, што је пракса развијених држава. У прилогу су подаци о усвојеној деци са сметњама у развоју, која су заштићена применом међудржавног усвојења у периоду од 2007-2009. године.³⁸

Усвојена деца са сметњама у развоју која су заштићена применом међудржавног усвојења (2007)

Годиште детета	5-6 4	7-8 3			
Врста ометености деце	Хепатитис Ц, лака ментална ометеност 1	Лака ментална ометеност 3	Без доњих екстремитета 1	Даунов синдром 1	Цистична фиброза 1

Усвојена деца са сметњама у развоју заштићена применом међудржавног усвојења (2008)

Годиште детета	3-4 6	5-6 4	8-9 1		
Врста ометености	Умерена мент. Ретардација 3	Даунов синдром 4	Тешко срчано обољење 1	Слепо дете 1	Лака ментална ретардација 2

³⁸Подаци преузети из Министарства рада и социјалне политике.

Усвојена деца са сметњама у развоју заштићена применом међудржавног усвојења (2009)

Годиш те детета	0-1	1-2 1	3-4 8	5-6 1	9-10 1		
Врста ометен ости	Умерена ментална ретардација 1	Даунов синдро м 5	Епиле псија 1	Церебрала на парализа 1	Тешко бубрежн о обољење 1	Тешко срчано обољење 1	Спасти чна хемипа реза 1

4. Закључна разматрања

Као предност међудржавног усвојења треба истаћи чињеницу да се на овај начин многа деца спашавају сигурне смрти услед недостатка медицинске неге и хране у земљи рођења, као и трајне лишености родитељске љубави и патње током боравка у институционалном смештају. Истраживања су показала, да су усвојења од стране парова који су могли да имају своју децу, показивала позитивне ефекте исто колико и усвојења заснована од стране неплодних парова, деца у интеррасним усвојењима нису имала ништа више потешкоћа у прилагођавању од осталих њихових вршњака који су смештени у адаптивну породицу, а усвојитељи који су као појединци усвојили дете показали су се исто тако добрим родитељима као и парови усвојитељи.³⁹ Студија урађена на Леиден Универзитету у Холандији, показала је да не постоји разлика у самопоштовању између усвојене деце и оне која то нису, што подједнако важи за домаћа, међудржавна и интеррасна усвојења⁴⁰

Неспорно је да се државни органи суочавају са великим изазовима приликом реализације међудржавних усвојења. Међутим, за дете је боље да га усвоје и странци, од могућности да оно проведе детињство и младост у установама социјалне заштите у Србији. Како могу да живе и да се осећају деца у разним домовима, у ситуацијама када су лишена породице, можда може да дочара следећи опис из дома за децу без родитељског старања:

³⁹V. Groza, *Successful Adoptive Families*, Greenwood Press, Westport, 1996, 6.

⁴⁰F. Juffer and M. van IJzendoorn, "Adoptees Do Not Lack Self-Esteem: A Meta-Analysis of Studies on Self-Esteem of Transracial, International, and Domestic Adoptees", *Psychological Bulletin*, Vol. 133, No. 6/2007., 1067-1083.

„Тужна, натмурена седмогодишњакиња, у полумрачној просторији; седи на гвозденом кревету, безизражајно јој лице. Уместо леве ноге, виси патрљак. Ногу је изгубила још као беба, мајка епилептичарка сустила девојчицу на врелу ринглу.“⁴¹

Заснивањем међудржавног усвојења, детету се пружа прилика да одрасте у топлом породичном окружењу, а пред надлежне органе се поставља задатак да ово усвојење реализују у најбољем интересу детета и уз његову потпуну заштиту. Из тог разлога је неопходно ратификовати Конвенцију о заштити деце и сарадњи у међудржавном усвојењу и унапредити механизме заштите и сарадњу на међународном плану, како би се могућност злоупотреба деце путем међудржавних усвојења свела на минимум. Позитивни ефекти овог облика заштите деце претежу над негативним, под претпоставком активног учешћа државе у сузбијању уочених злоупотреба и спровођења оштре казнене политике за кривична дела из ове области.

Правни извори:

1. Европска конвенција о усвојењу (измењена), Савет Европе, Стразбур, 2008
2. Конвенција о заштити деце и сарадњи у области међународног усвојења, Хаг, 1993.
3. Конвенција о правима детета, УН, 1989. године, *Сл. лист СФРЈ-Међународни уговори*, бр. 15/1990 и *Сл. лист СРЈ*, бр. 4/96 и 2/97.
4. Конвенција о усвојењу деце, Савет Европе, Стразбур, 1967.
5. Конвенција Уједињених нација против транснационалног организованог криминала, *Сл. Лист СРЈ – Међународни уговори*, бр. 6/2001.
6. Кривични закон Републике Србије, *Сл. гласник РС*, бр. 85/2005.
7. Национална стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља, бр: 560-5713/2008.
8. Обитељски закон Хрватске, *Народне новине*, бр. 116/03

⁴¹ *Туђа милост за нашу децу*, Глас јавности од 12.02.2003., <http://www.kradjabeba.org/200302.html>, 25.01.2012.

9. Породични закон Србије, *Сл гласник РС*, бр. 18/05.
10. Породични закон Црне Горе, *Сл. лист Црне Горе*, бр. 1/07.
11. Устав Републике Србије, *Сл. гласник РС*, бр. 98/06.
12. Факултативни протокол уз Конвенцију о правима детета о учешћу деце у оружаним сукобима, УН, 2000. године, *Сл.лист СЦГ - Међународни уговори*, бр. 22/2002.
13. Факултативни протокол уз Конвенцију о правима детета о продаји деце, дечјој проституцији и дечјој порнографији, УН, 2000. године, *Сл. лист СЦГ- Међународни уговори*, бр. 22/2002.

Литература:

1. *Child adoption: Trends and policies*, United Nations Department of Economic and Social Affairs/Population division, New York, 2009.
http://www.un.org/esa/population/publications/adoption2010/child_adoption.pdf, 25.01.2012.
2. D. Smolin, „Intercountry adopting as child trafficking“, *Valparaiso University Law Review*, br. 2/2004.
3. D. Smolin, „Two Faces of Intercountry Adoption – The significance of the Indian Adoption Scandal“, *Seton Hall Law Review*, Vol. 35, 2/2005., 403-493.
4. Femmie Juffer and Marinus van IJzendoorn, „Adoptees Do Not Lack Self-Esteem: A Meta-Analysis of Studies on Self-Esteem of Transracial, International, and Domestic Adoptees“, *Psychological Bulletin*, Vol. 133, No. 6/2007., str. 1067-1083.
5. Groza Victor, *Successful Adoptive Families*, Westport: Greenwood Press, 1996.
6. http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_international_adoption_scandals, 25.01.2012.
7. Evan B. Donaldson Adoption Institute,
<http://www.adoptioninstitute.org/publications/policybriefs.html>,
25.01.2012.
8. http://www.un.org/esa/population/publications/adoption2010/child_adoption.pdf, 25.01.2012.
9. <http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/insight8e.pdf>,
25.01.2012.

10. *Lara Brenckle*, „Russian officials call for suspension of adoptions to U.S. parents after death of Dillsburg-area boy“, *The Patriot-News*, March 05, 2010, http://www.pennlive.com/midstate/index.ssf/2010/03/nathaniel_craver_is_15th_or_16.html, 25.01.2012.
11. Mark Lansky, „Child labour: How the challenge is being met“, *International Labour Review*, Vol. 136 (1997), No.2, <http://www.ilo.org/public/english/revue/download/pdf/pers2-97.pdf>, 25.01.2012.
12. UNICEF International Child Development Centre, *Intercountry adoption*, <http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/digest4e.pdf>, 25.01.2012.
13. „War victims and respect for international humanitarian law“, *International Review of the Red Cross*, No.310/96 <http://www.icrc.org/eng/resources/documents/misc/57jmv3.htm>, 25.01.2012.
14. Ђуретић, Н., *Усвојење- теорија и законодавна пракса*, Аугуст Цесарац, Загреб, 1982.
15. Н. Вучковић-Шаховић, „Међународно усвојење и Србија“, *Правни записи*, бр. 1/2011.
16. Н. Вучковић – Шаховић, *Права детета и међународно право*, Југословенски центар за права детета, Београд, 2000.
17. Н. Шаркић, М. Николић, „Процесни положај центара за социјални рад“, *Систем породичноправне заштите у Србији – Зборник радова*, Глосаријум, Београд, 2009.
18. С. Мијалковић, „Кривично дело трговине децом ради усвојења“, *Правни живот*, бр. 9/2006.
19. *Туђа милост за нашу децу*, Глас јавности од 12.02.2003., преузето са <http://www.kradjabeba.org/200302.html>, 25.01.2012.

Ana Čović
Institute of Comparative Law
Belgrade

INTERCOUNTRY ADOPTION BETWEEN ACTS OF VIOLENCE AND ACTS OF LOVE

According to research carried out, adoption is the best form of protection of children without parental care, as opposed to foster care and custody, child protection and provides a permanent growing up in a family the middle. Selection of adoptive parents is a complex task, since the enactment of the act on the process of adoption permanently changes the family status of the child. Inter-Country Adoption caused numerous controversies. Valid if a child changes their country of origin, and recent years have identified a number of abuses in the practice, which is one of reasons for the closure of the several States according to this form of adoption. On the other hand, for children who cannot find adoptive parents among local citizens, inter-country adoption represents the best option for disposal. At the international level, this area is governed by the Hague Convention on Protection of Children and Cooperation in inter-country adoption. Our country has not yet ratified this Convention. For this reason, should answer the question, what are the arguments in favor of its ratification, as well, how children can be abused in the process of international adoptions and because that should we ignore the positive effects of this form of child care or not.

Keywords: *adoption, inter-country adoption, the Hague Convention on Protection of Children and Cooperation in inter-country adoption, child trafficking.*